

19.4.2016

Dnro 2510/4/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja

Esittelijä: Tarkastaja Reima Laakso

NS. PELKÄÄJÄVANGIN OLOSUHTEET

1

KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään eduskunnan oikeusasiamiehelle sijoittamistaan vankilaan. Hän kertoi olleensa melkein neljä kuukautta ”toiminnat yksin” tilanteessa eli olleensa koko ajan 24 tuntia vuorokaudessa sellissään. Hän kertoi haluavansa toiseen vankilaan, mutta hänen hakemuksensa avolaitokseen oli hylätty. Hän kertoi myös, ettei ollut saanut poistumislupaa eikä pääsyt valvottuun koevapauteen. Kantelija kertoi olevansa täysin terve ja työkykyinen. Hän kiisti suunnitelleensa vankilasta karkaamista eikä kokenut olevansa riski vankilan turvallisuudelle tai toisille vangeille.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle lähetettiin selvitys- ja lausuntopyyntö. Keskushallintoyksikkö lähetti lausuntonsa ohessa vankilan ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen selvityksen. Ennen keskushallintoyksikölle lähetettyä selvitys- ja lausuntopyyntöä kanteluun oli pyydetty alustava selvitys arviointikeskukselta.

Oikeusasiamiehen kansliasta tehtiin ennalta ilmoittamaton tarkastus vankilaan. Tarkastajat tapasivat tuolloin kantelijan ja hän oli myös heille kertonut olleensa neljä kuukautta sellissään, koska ei ollut uskaltanut mennä ulkoiluun.

3

RATKAISU

3.1

Aiemmat kannanotot

Keskushallintoyksikölle lähetetyssä selvitys- ja lausuntopyyntöissä viitattiin alla oleviin laillisuusvalvojan kannanottoihin.

Olen aiemmassa päätöksessäni (24.6.2015, dnro 1901/2/11) todennut seuraavaa.

”Haluan erityisesti kiinnittää huomiota omasta pyynnöstään erillään asuvien vankien, niin sanottujen pelkääjien, tilanteeseen. Viittaa siihen, mitä edellä jaksossa 3.2 kerrotaan CPT:n syksyllä 2014 esittämistä alustavista havainnoista sekä siihen, mitä oikeusasiamies Jääskeläinen on todennut päätöksessä 19.3.2013, dnro 15/4/12

”Sosiaalisten kontaktien puute tai niiden hyvin vähäinen määrä samoin kuin mielekkään toiminnan puute on haitallista psyykkiselle hyvinvoinnille. Vankeuslain 1 luvussa ilmoitettujen vankeuden täytäntöönpanon sisällölle asetettujen tavoitteiden mukaan vangin mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään on tuettava sekä vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään. Täytäntöönpanon tulee myös olla turvallista vangeille. Näihin tavoitteisiin nähden omasta pyynnöstään erillään asuminen on ongelmallista. Lähtökohtaisesti vanki tulisi pyrkiä sijoittamaan siten, että hän voi suorittaa rangaistuksensa turvallisesti ilman, että hän joutuu tässä tarkoituksessa itse eristäytymään muista vangeista. Nähdäkseni vankilalla on osaltaan vastuu siitä, että uhatuksi itsensä tuntevan vangin tilanne yritetään ratkaista osastosijoittelun tai laitossijoittelun keinoin siten, että täydellinen eristäytyminen voidaan välttää.”

Vangin sijoittamisen erilleen ja vaille toimintoja sen vuoksi, että hänen turvallisuutensa on uhattuna, tulee olla viime sijainen ja lyhytaikainen keino. Vankilalla on ehdoton velvollisuus taata vankien turvallisuus, mutta tätä ei tule toteuttaa vangin psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kustannuksella ja vangille kuuluvien oikeuksien rajoittamisen kautta. Ongelma tulee pyrkiä ratkaisemaan esimerkiksi osasto- ja laitossijoittelun keinoin.” (24.6.2015, dnro 1901/2/11)

CPT totesi alustavana havaintona Suomen vierailulta muun muassa seuraavaa.

Niin kutsuttujen "pelkääjävankien" sijoittaminen asumaan erilleen muista vangeista ja suoranainen eristäminen huolestuttavat valtuuskuntaa edelleen. Vaikka olemmekin havainneet, että tätä ongelmaa on yritetty ratkaista ja että "pelkääjävankien" määrä on vähentynyt (ja heidän eristyksessä viettämänsä keskimääräinen aika lyhentynyt), valtuuskunnan mielestä tällaisten vankien suojelemiseksi vaaditaan vielä enemmän muita ponnistuksia kuin turvautuminen eristämiseen tai yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanoa muistuttavaan päiväjärjestykseen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi vankien majoitustiloissa on oltava läsnä enemmän henkilökuntaa.

3.2

Oikeusohjeet

Vankeuslain 1 luvun 5 §:ssä säädetään vankien kohtelusta.

Vankeja on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen.

Vankeja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden, uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan taikka muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Saman luvun 7 §:n mukaan vankia on kuultava asumista, vankilaan ja toimintaan sijoittamista, kurinpitoa sekä muuta häntä koskevaa päätöstä tehtäessä noudattaen, mitä hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään.

Vankeuslain 4 luvun 8 §:ssä säädetään vankilaan sijoittamisen yleisperiaatteista.

Sijoitettaessa vankeja vankilaan on otettava huomioon rangaistusajan suunnitelman mukaisesti vangin kotipaikka, yhteyksien säilyminen lähiomaisiin tai muihin läheisiin, ikä, sukupuoli, terveydentila, rangaistuskertaisuus, vangin aikaisempi rikollisuus ja vangin oma toivomus sekä mahdollisuudet sijoittua rangaistusajan suunnitelman edellyttämään toimintaan. Sijoituspäätöstä tehtäessä tulee lisäksi kiinnittää huomiota vangin mahdollisuuksiin hoitaa vankeuden täytäntöönpanoon liittyviä asioita omalla kielellään. Vankia ei tule sijoittaa suljetumpaan vankilaan tai vankilan osastoon kuin vankilan järjestys ja turvallisuus sekä vankilassa pitämisen varmuus edellyttävät. Lisäksi on otettava huomioon, mitä 9 §:ssä säädetään.

Luvun 9 §:ssä säädetään sijoittamisesta avolaitokseen.

Vankeuslain 5 luvussa säädetään sijoittamisesta vankilassa. Luvun 1 §:n mukaan vankilassa voi olla valvonnan asteeltaan ja toiminnoiltaan erilaisia osastoja.

Osastolle sijoittamisessa on otettava huomioon rangaistusajan suunnitelma, vangin yksilölliset ominaisuudet, ikä, vangin mahdollisuudet täyttää osallistumisvelvollisuutensa sekä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuus ja rikollisen toiminnan estäminen.

Miehet ja naiset on pidettävä eri asunto-osastoissa.

Luvun 3 §:n mukaan vangille on varattava hänen pyynnöstään mahdollisuus asua kokonaan tai osittain erillään muista vangeista, jos vangilla on perusteltu syy uskoa henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan uhattuna.

Omasta pyynnöstään erillään pidettävän oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin erillään asumisesta välttämättä aiheutuu. Erillään asumisen perusteet on otettava uudelleen harkittaviksi enintään neljän kuukauden väliajoin.

Vankeuslain 5 luvun 9 §:n, jossa säädetään päätösvallasta vankilassa sijoitettaessa, mukaan osastolle sijoittamisesta päättää toiminnoista vastaava taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies siten kuin vankilan työjärjestyksessä määrätään. Vangin erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

3.3

Selvitykset ja lausunto

Alustava selvitys

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskukselle osoitetussa selvityspyynnössä pyydettiin lähettämään kopio kantelijan sijoituspäätöksestä ja lausuntokoosteesta ym. perusteista sijoitukselle vankilaan. Alustavassa selvityspyynnössä todettiin kanslian tarkastajien tavanneen kantelijan vankilassa, jolloin hän oli kertonut olleensa neljä kuukautta sellissään, koska ei uskaltanut mennä ulkoiluun. Hän ei myöskään ollut mukana missään toiminnassa. Selvityspyynnössä pyydettiin arviointikeskuksen näkemys kantelijan sijoitukseen liittyvistä ongelmista ja arvio tuolloisen sijoituksen vaihtoehdoista ottaen huomioon kantelijan kirjeessään kertoman.

Erikoissuunnittelijan antamassa alustavassa selvityksen ohella saapui kopio viimeisimmästä sijoituspäätöksestä, kantelijan rangaistusajan suunnitelmasta ja vankilan tekemästä ilmoituksesta. Näistä kävi selvityksen mukaan ilmi perusteet sille, miksi kantelija oli sijoitettu vankilaan. Kantelijalle oli laadittu riski- ja tarvearvio sekä rangaistusajan suunnitelma kesäkuussa 2015 erikoissuunnittelijan ja - - - toimesta. Selvityksen mukaan kantelijan laitosturvallisuuslausunnosta ilmeni, että säilytysvarmuuteen voi liittyä sellaisia uhkatekijöitä, ettei sijoitus avolaitokseen ollut perusteltua. Lisäksi selvityksessä vankilan toimintojen katsottiin parhaiten vastaavan kantelijan kuntoutuksellisiin tarpeisiin.

Vankilan selvitys

Apulaisjohtajan selvitys- ja lausuntopyyntöön antamassaan selvityksessä kerrottiin kantelijan itse pyytäneen erillään asumista. Kantelija oli sijoitettu vankilaan - - - tutkintavankina ja hän oli muuttanut - - - vankeusvangiksi. Selvityksen mukaan erillään asumisen perusteet tutkittiin vankeuslajin muuttuessa, jolloin arvioitiin, ettei ollut syytä muuttaa kantelijan sijoitusta hänen edelleen pyytäessä erillään asumista. Selvityksessä katsottiin sijoituksen perusteen olleen lainsäätäjän tarkoituksen mukainen, koska kantelijan erillään asuminen johtui hänen omasta käsityksestään turvallisuutensa vaarantumisesta.

Selvityksen mukaan kantelija olisi halunnut vankilassa - - - osastolle. - - - Osasto oli selvityksen mukaan vuonna 2015 täyttöasteeltaan lähes poikkeuksetta täynnä. Kantelijan osalta em. ohjelmaan osallistuminen olisi edellyttänyt rikoksen myöntämistä, mitä kantelija ei ollut tehnyt. Selvityksen mukaan vankilasta ollaan yhteydessä arviointikeskukseen pelkääjävankien tilanteissa ja pyritään saamaan aikaan ratkaisuja tilanteiden helpottamiseksi.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen selvitys

Arviointikeskuksen johtaja taustoitti selvitystään vangin kohtelua ja sijoittamista koskevilla oikeusohjeviittauksilla. Selvityksessä käytiin lävitse kantelijan rikoksen laadun vaikutuksia rangaistusajan suunnitelman laadinnassa ja perusteluita suunnitelman tavoitteiden asettelulle.

- - -

Selvityksen mukaan kantelijan arvioinnin tavanomaista pidempään keston ja viime kädessä viivästymiseen olivat vaikuttaneet arviointikeskuksessa meneillään ollut organisatorinen muutosprosessi tehtävien siirtyessä yhdyskuntaseuraamustoimistoon ja uusien tehtävien ottaminen arviointikeskukseen. Samaan aikaan myös vankilassa toteutettavia arviointeja tekevässä henkilöstössä oli tapahtunut muutoksia. Arviointikeskus ei ollut myöskään tuossa vaiheessa saanut tuomioistuinpöytäkirjoja käyttöönsä normaalisti.

Kantelija oli hakenut toiseen vankilaan - - - vireille tulleella hakemuksella. Sijoitusta ei muutettu - - - tehdyllä päätöksellä, koska katsottiin, ettei siirtäminen edistäisi rangaistusajan suunnitelman toteutumista. Vankilan arvioitiin vastaavan parhaiten kantelija valvonnallisia ja kuntoutuksellisia tarpeita. Sijoittamisessa oli otettu huomioon paitsi vankilan lausunto, myös arvioinnin ja rangaistusajan suunnittelun sekä vankeuden aikana saatu tieto kantelijan psyykkisestä tilasta, työorientaatiosta ja tuen tarpeesta. - - -

Arviointikeskuksen selvityksessä pidettiin ensisijaisen tärkeänä, että vangin riski ja - tarvearviossa todettuja riskejä rikoksen uusimiseen voidaan vankeusaikana vähentää rangaistusajan suunnitelman keinoin. Arviointikeskus sijoittaa vangin siihen vankilaan, jossa arvioidaan olevan parhaat edellytykset mainittuun toimintaan. Näiden lisäksi arviointikeskus oli huomionnut muita kantelijan yksilölliseen tilanteeseen liittyneitä tekijöitä, jotka kantelijan kohdalla oli noussut arvioitavaksi hänen edellytyksilleen sijoittua toivomaansa laitoksen vankiyhteisöön. Selvityksessä viitattiin avolaitosjärjestyksen noudattamisen osalta Maahanmuuttoviraston 23.7.2015 antamaan päätökseen maasta karkottamisesta rangaistuksen suorittamisen jälkeen. Kantelijan sijoittaminen toiseen suljettuun laitokseen, ottaen huomioon hänen rikoksensa ja psyykkisen tilansa, katsottiin saattavan muodostaa uhkan hänen turvallisuudelleen minkä tahansa suljetun vankilan avoimella osastolla.

Selvityksen mukaan vankilan - - - vankipaikkaa on ollut pitkään vajaakäytössä. Arviointikeskuksen mukaan vankilassa on kattavasti sekä kuntoutuksellista että muuta

toimintaa. Sijoitusperusteena toimintoihin osallistumattomuus laajemmassa mittakaavassa tuottanee ongelmia vankiloiden paikkojen optimaaliseen käyttöön. Arviointikeskus katsoi, että kantelijan kohdalla oli vain osin kyse sijoittamiseen liittyvästä ongelmasta, vaan enemmänkin vankilan toimintojen ja osastojen organisoimisesta siten, että vangit pystyvät asumaan vankilassa turvallisesti saaden kuitenkin mahdollisuuden oleskella sellin ulkopuolella ja pystyen osallistumaan toimintaan ja kuntoutukseen.

Keskushallintoyksikön lausunto

Lausunnossa viitattiin vankilasta ja arviointikeskuksesta saatuihin selvityksiin, joita jo edellä referoin. Lausunnossa myös kerrottiin, että apulaisjohtajalta saadun tiedon mukaan omasta pyynnöstä erillään asuville ei pystytä järjestämään yksilökohtaista toimintaa vankilassa, joka keskittyy toiminnoissaan järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja korkeaa turvallisuustasoa vaativien vankien toimintojen järjestämiseen. Tämän selvityksen mukaan tilat, aika ja henkilöstö eivät riitä toimintojen järjestämiseen. Apulaisjohtajan mukaan omasta pyynnöstään erillään asuvilla on mahdollisuus hoitaa asioitaan ja saada tarvittaessa apua erityishenkilöstöltä, kuten sosiaalityöntekijältä tai psykologilta. Lausunnon mukaan kantelijalla oli mahdollisuus mennä muiden vankien kanssa ulkoiluun, jossa vartija on valvomassa. Vartijoilta kysyttäessä kantelija ei kuitenkaan lähiaikoina pyytänyt päästä ulkoilemaan muiden vankien kanssa eikä yksinkään.

Kannanotossaan keskushallintoyksikkö totesi, että kantelijan vankitietojärjestelmään oli kirjattu hänen käyneen - - - yksilöohjelman A-osan ajalla - - - ja tämän jälkeen osallistumisessa oli pidetty taukoa kantelijan psyykkisen voinnin sekä hovioikeuden tuomion odottamisen vuoksi. Viitaten vankilan selvityksessä todettuun, jonka mukaan - - - osasto oli ollut lähes poikkeuksetta täynnä, keskushallintoyksikkö katsoi, että vankilassa tulisi kiinnittää erityistä huomiota ns. pelkääjävankien olojen parantamiseen sekä toimintojen lisäämiseen. Mikäli tilanne - - - osaston osalta on edellä todetun kaltainen, tulisi vankilan keskushallintoyksikön näkemyksen mukaan tehdä järjestelyjä sen suhteen, että vankilassa voitaisiin asuttaa turvallisesti myös - - - ohjelmaan osallistuvia vankeja niin, ettei heidän tarvitsisi eristäytyä tarkoituksellisesti muista vangeista.

Ulkoiluiden osalta keskushallintoyksikkö totesi, ettei vankilan selvityksistä ilmennyt, miten kantelijan ulkoilua on pyritty järjestämään tai oliko hänelle pyritty järjestämään jotain sellin ulkopuolista toimintaa. Keskushallintoyksikkö päätteli näkemyksensä, että ilmeisimmin kantelija ei ollut uskaltanut ulkoilla yhdessä muiden vankien kanssa ja tämän vuoksi ulkoilun estymiseen olisi tullut etsiä aktiivisesti muuta ratkaisua.

Siirtoanomuksista lausunnossa todettiin muun muassa seuraava. Kantelija oli hakenut (muututtuaan vankeusvangiksi) siirtoa toiseen vankilaan perustellen anomustaan sillä, että pelkää vankilassa ja kertoi olleensa 2,5 kuukautta yksin toiminnoissa ja sellissään. Arviointikeskuksen erikoissuunnittelija oli kirjannut vankitietojärjestelmään - - - valmistelulehdelle, että arviointikeskuksesta tullaan tapaamaan kantelijaa viikolla 21 rangaistusajan suunnitelman laatimiseksi. Em. hakemusasialta ei ollut kirjattu päätösesitystä eikä päätöstä. Keskushallintoyksikkö kiinnitti arviointikeskuksen huomiota siihen, että vangin hakemukseen olisi tullut antaa kirjallinen perusteltu hallintopäätös.

Arviointikeskuksen työntekijät olivat käyneet tapaamassa kantelijaa - - -. Rangaistusajan suunnitelman valmisteluvälilehdelle oli kirjattu - - - ja - - - maininta suunnitelman laatimisesta ja vangin tapaamisesta viikolla 21. Keskushallintoyksikön näkemyksen mukaan kantelijan tilanne ja asumisolosuhteet olivat tulleet arviointikeskuksen tietoon viimeistään em. ajankohtina.

Rangaistusajan suunnitelma valmistui - - - ja samana päivänä tehtiin päätös hänen sijoittelunsa jatkamisesta vankilassa. Lausunnon mukaan kantelijan oli tarkoitettu jatkavan edellä mainittu toimintaohjelma loppuun, mutta vankitietojärjestelmään - - - tehdyn kirjauksen mukaan kyseisen ohjelman loppuun suorittaminen ei ollut onnistunut henkilöstöresurssien vuoksi.

Keskushallintoyksikkö katsoi lausunnossaan kokonaisuutena, ettei kantelijan tilanne vastannut vankeuslain edellyttämää vangin kohtelua. Vankila oli esittänyt kantelijan siirtoa toiseen vankilaan - - - ja arviointikeskus oli tehnyt kielteisen päätöksen katsoen, että vankila vastaa parhaiten kantelijan valvonnallisia ja kuntoutuksellisia tarpeita. Keskushallintoyksikkö totesi, ettei vankilan selvityksestä ilmennyt juurikaan tehtyjä toimenpiteitä, mitä tilanteen ratkaisemiseksi olisi vankilassa tehty.

3.4

Arviointi

Totean kantelijan siirtoanomukseen tekemättä jääneestä päätöksestä seuraavan.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti. Asianmukaiseen käsittelyyn kuuluu oikeus saada päätös asiassa. Hallintolaisissa säädetään tarkemmin päätöksen sisällölle asettavista vaatimuksista, päätöksen muodosta ja päätöksen tiedoksiannosta.

Rikosseuraamusviraston keskushallintoyksikön lausunnossaan jo otettua kantaa ja kiinnitettyä arviointikeskuksen huomiota vangin hakemukseen annettavasta kirjallisesta ja perustellusta hallintopäätöksestä, niin asia ei anna minulle aiheutta enempään.

Olen ottanut aiemmissa ratkaisuisani kantaa vankien mahdollisuuksiin viettää sellin ulkopuolista aikaa (muun muassa 2226/4/15) ja olen päättänyt ottaa asian omana aloitteenani (2830/2/15) tutkittavaksi. Omasta pyynnöstään muista erillään asuvat vangit muodostavat laillisuusvalvonnan näkökulmasta haavoittuvan ihmisryhmän, jonka mahdollisuudet sellin ulkopuoliseen toimintaan suljetuissa laitoksissa ovat usein rajoitetummat kuin muilla suljetuilla osastolla asuvilla vangeilla joko vangin omaan tai laitosturvallisuuteen liittyvistä syistä. Näiden vankien olosuhteiden ja terveydentilan seuranta edellyttää vankilan henkilökunnalta aktiivista havainnointia ja tiedonvaihtoa muun muassa terveydenhuoltohenkilökunnan suuntaan. Rangaistusajan suunnitelman mukaisten tavoitteiden ja toimintojen seurannan osalta tiedonvaihdon tulee nähdäkseni tapahtua laitoksen sisällä muun muassa vartijoiden ja erityistyöntekijöiden välillä. Vangin tilanteen arvioinnin ja rangaistusajan suunnitelman seurannan vastuuhenkilönä toimii vankeuslaissa säädetyn mukaisesti tehtävään määrätty rikosseuraamusesimies.

Edellä toteamani valossa en voi olla tyytyväinen asiassa keskushallintoyksikön lausunnossa kerrotun perusteella vankilasta apulaisjohtajalta ja arviointikeskuksesta saaduissa selvityksissä kantelijan valvonnallisista ja kuntoutuksellisista tarpeista sijoitusvankilan osalta todettuun. Erityisesti selvityksistä nousee esille vankilan ja arviointikeskuksen jokseenkin vastakkaiset käsitykset kantelijan mahdollisuuksista saada tarvitsemiaan kuntoutuksellisia ja terveydellisiä palveluita tai mahdollisuuksista osallistua rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan. Kanslian tarkastajien oli tarkastuskäyntinsä yhteydessä mahdollista tehdä havaintoja kantelijan tosiasiallisista olosuhteista sellissään ja hänen kanssaan käydyn keskustelun avulla arvioida, joskin maallikkopohjalta, kantelijan psyykkistä kuntoa. Tarkastajilla ei kantelijan ja osaston vartijoiden kanssa käydyn keskustelun jälkeen ollut

perusteita kyseenalaistaa vangin kertomaa, jonka mukaan hän ei ollut käynyt ulkoilussa tai ylipäänsä sellin ulkopuolella neljään kuukauteen.

Käsitykseni mukaan vangin edellä kerrottuun erakoitumiseen ja käyttäytymiseen liittyviä havaintoja tulisi vankilassa säännönmukaisesti seurata ja niitä kirjata. Vangin aktiivisuuden tai passiivisuuden omaehtoiseen tai laitoksen järjestämään toimintaan osallistumisen seuranta on nähdäkseni osa rangaistusajan suunnitelman toteutumisen seurantaa. Vankilan ja arviointikeskuksen välisen tiedonvaihdon kannalta havainnot yksittäisen vangin, tässä tapauksessa rangaistusajan suunnitelmassakin rikoksensa takia haasteelliseksi tiedetyn, aktiivisuudesta esim. ulkoiluun osallistumisen välttelystä ovat mielestäni välttämättömiä, jotta voitaisiin välttää vapautensa menettäneen kohtuuttomiin olosuhteisiin ajautuminen.

Nyt käsillä olevassa tapauksessa laitoksessa noudatetut osastosijoittelun perusteet ovat luoneet mahdollisuuden erakoitua ilman, että siihen olisi nähty tarvetta puuttua. Kuvaavaa asiasta tehtyjen havaintojen osalta on keskushallintoyksikön lausunnossa siteerattu vankilan selvitys, jonka mukaan "[kantelijan nimi poistettu] on mahdollista mennä muiden vankien kanssa ulkoiluun, jossa vartija on valvomassa. Vartijoilta kysyttäessä [kantelijan nimi poistettu] ei ole kuitenkaan pyytänyt lähiaikoina päästä ulkoilemaan muiden vankien kanssa eikä yksin." Kantelijan sijoittaminen hänen rikoksensa perusteella - - - osastolle olisi vaikuttanut luontevimmalta varsinkin, kun hän itse olisi ollut halukas ko. osastolla asumaan. Esteeksi muodostui selvityksen mukaan se, ettei hän ollut myöntänyt rikosta. Tältä osin ei nähdäkseni ole menetelty virheellisesti, mutta toivon vankilassa kuten myös muissa suljetuissa laitoksissa aika ajoin arvioitavan vankien osastosijoituksia ohjaavia sääntöjä ja periaatteita, jotka pahimmillaan aiheuttavat joustamattomuudellaan vankien omaehtoista eristäytymistä ja vankien välisen eriarvoisuuden lisääntymistä.

Voin yhtyä keskushallintoyksikön lausunnossaan toteamaan, jonka mukaan kantelijan tilanne ei vastannut vankeuslain edellyttämää vangin kohtelua. Voin myös yhtyä lausunnossa esitettyihin havaintoihin muun muassa siitä, ettei vankilan selvityksessä ilmennyt juurikaan tehtyjä toimenpiteitä, mitä vangin tilanteen ratkaisemiseksi vankilassa oli tehty ja että vankilassa tulisi kiinnittää erityistä huomiota ns. pelkääjävankien olojen parantamiseen sekä toimintojen lisäämiseen. Vankila oli esittänyt kantelijan siirtoa toiseen vankilaan jo - - -, koska hän ei ollut pystynyt sijoittumaan toimintaan laitoksessa. Tältä osin voidaan todeta, että kantelijan tilanne ja asumisolosuhteet olivat myös arviointikeskuksen tiedossa viimeistään - - -, kun arviointikeskuksen työntekijät kävivät häntä tapaamassa. Edellä todetun valossa olisi käsitykseni mukaan ollut lupa odottaa aktiivisempaa otetta ja yhteydenpitoa kantelijan tilanteen osalta sekä laitokselta että arviointikeskukselta.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsitykset kantelijan olosuhteiden lainvastaisuudesta vankilan, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän yksiköille jäljennöksen tästä päätöksestäni.